

**ДОКЛАД ЗА ДЕЙНОСТТА
НА ЦЕНТЪР ЗА ОЦЕНЯВАНЕ В ПРЕДУЧИЛИЩНОТО И
УЧИЛИЩНОТО ОБРАЗОВАНИЕ
ЗА 2021 година**

Февруари 2022 г.

Съдържание

Въведение.....	2
I. Национални външни оценявания.....	3
II. Изследвания.....	3
III. Вътрешно оценяване.....	4
IV. Организация и провеждане на различни видове изпити на национално ниво, съгласувано с МОН и Регионалните управления на образованието (РУО).....	5
V. Провеждане на изпити за установяване степента на владее на български език при придобиване на българско гражданство по натурализация и владее на български език и професионалната терминология на български език от чужденците за упражняване на медицинска професия в Република България.....	5
VI. Международни образователни изследвания.....	5
VII. Повишаване квалификацията на педагогически специалисти.....	8
VIII. Дейности по управление на публична държавна собственост и административни услуги.....	9

Въведение

Центърът за оценяване в предучилищното и училищното образование (ЦОПУО) функционира съгласно чл. 50, ал. 1, т. 2, 3 и 4 от Закона за предучилищно и училищно образование. Годишният доклад представя реализираните дейности и постигнатите резултати в дейността на Центъра за оценяване в предучилищното и училищното образование (ЦОПУО) през 2021 г. Обхватът на информацията в доклада е определен от разпоредбите на Наредба № 11 от 1.09.2016 г. за оценяване на резултатите от обучението на учениците и от Правилника за устройството и дейността на ЦОПУО и свързаните с него основни функции описани в чл. 3:

„Центърът осъществява своята дейност, като:

1. участва в процеса на оценяване на резултатите от обучението на учениците в училищното образование и в процеса на диагностика на готовността на децата за училище в предучилищното образование;
2. участва в организирането, подготовката и провеждането на националните външни оценявания и на държавните зрелостни изпити;
3. оказва методическа подкрепа при организирането, подготовката и провеждането на регионални външни оценявания;
4. организира, подготвя и провежда външни оценявания с извадка от ученици от една или повече паралелки в едно или повече училища от една или повече области на страната;
5. организира разработването на изпитни материали за различни видове изпити и подпомага разработването на изпитни материали за текущи изпитвания;
6. разработва процедури и инструменти за вътрешно оценяване в училищното образование;
7. участва в създаването на организация за провеждане на различни видове изпити на национално и регионално ниво, съгласувано с Министерството на образованието и науката (МОН) и Регионалните управления на образованието (РУО);
8. отговаря за организирането, подготовката и провеждането на изпити за установяване степента на владение на български език при придобиване на българско гражданство по натурализация и владенето на български език и професионалната терминология на български език от чужденците за упражняване на медицинска професия в Република България;
9. изготвя и предоставя анализи на резултатите от обучението в училищното образование и на диагностиката на готовността на децата за училище в предучилищното образование, както и на факторите, влияещи върху тях;
10. организира семинари за повишаване квалификацията на педагогически специалисти, експерти и представители на висши училища по теми, свързани с оценяването и анализа

на резултатите от проведени оценявания;

11. участва в организирането, подготовката и провеждането на международни изследвания, свързани с предучилищното и училищното образование, анализира и популяризира резултатите от тях.

I. Национални външни оценявания

След възлагане от МОН ЦОПУО разработва инструментариум за националните външни оценявания. Центърът се стреми да спазва приетите световни стандарти за изработване на тестови задачи и композиране на тестове. Това включва: създаване на експертни комисии по всички учебни предмети, разработване на тестови спецификации, разработване на тестови задачи, експертна оценка на тестовите задачи, апробация на тестови задачи, психометричен анализ на резултатите, създаване на варианти на тестове за изпитите. За учебната 2020/2021 такива инструментариуми бяха разработени за IV, за VII клас и за X клас. В резултат на тази дейност банката с тестови задачи, която ЦОПУО притежава беше допълнена в следните параметри:

- IV клас – 50 задачи общо за двата предмета (български език и литература и математика)
- VII клас – 380 задачи общо за трите учебни предмета (БЕЛ, математика и за шест чужди езика за предмет чужд език)
- X клас – 560 задачи общо за трите учебни предмета (БЕЛ, математика и за шест чужди езика за предмет чужд език)

II. Изследвания

На основание чл. 45, ал.5, чл.73, ал.7 от Наредба № 11/01.09.2016 г. за оценяване на резултатите от обучението на учениците (ДВ бр.74/20.09.2016 г.) на министъра на образованието и науката ЦОПУО може да провежда изследвания.

Изследване по физика и астрономия, биология и здравно образование и химия и опазване на околната среда

От учебната 2017/2018 година учениците от VIII клас се обучават по новите учебни програми за първи гимназиален етап по природни науки – физика и астрономия, биология и здравно образование и химия и опазване на околната среда. По този повод Центърът за оценяване в предучилищното и училищното образование съвместно с дирекция „Съдържание в предучилищното и училищното образование“ на МОН подготвиха материали за провеждането на представително изследване за установяване на постигането на очакваните резултатите, заложили в новите учебни програми в класовете от първи

гимназиален клас.

Първата фаза на изследването се проведе през учебна година 2017/2018. За всеки от трите учебни предмета е изготвена представителна извадка от около 1500 ученици от всички 28 региона на страната. Заедно с теста учениците попълваха кратка анкета за нагласите им към изучаването на природните науки.

Основни цели:

- изследване на постигането на очакваните резултати от обучението, определени в учебните програми по трите учебни предмета;
- мониторинг на образователния процес за прилагане на политики и мерки, насочени към подобряване качеството на образование.

Изследванията са съобразени със:

- спецификата на конкретния учебен предмет (биология и здравно образование, химия и опазване на околната среда и физика и астрономия);
- установяване степента на знанията, уменията, отношенията и нагласите на учениците по трите учебни предмета, свързано с формиране на компетентности по природни науки (познаване на основни природни закономерности, принципи и методи на научното познание; способност да се използват научни данни за аргументиране на факти; използване на изследователски подход при решаване на проблеми от различни области на живота) като част от формирането на природонаучна грамотност.

Междинните анализи на резултатите от първата фаза са представени в МОН от ЦОПУО. Методиката на анализа не предполага да се прави сравнение между региони, училища и ученици.

През учебната 2018/2019 г. извадката беше разширена с ученици от паралелки с интензивно изучаване на чужд език, обучавани по рамков план с 90 часа годишно по учебни програми за IX клас.

Поради пандемията от Covid-19 третата фаза се проведе в началото на 2020/2021 година със същите ученици от 2018/2019 учебна година, но вече в XI клас. През 2021 година са изготвени анализи по трите учебни предмета.

III. Вътрешно оценяване

ЦОПУО подпомага РУО и учителите в провеждането на входните нива на учениците, като им предлага готови тестове, които могат да използват за проверка на входното равнище на учениците. Бяха изработени тестове за установяване на входното равнище по:

- география и икономика за VI и за VII клас
- история и цивилизация за VI и за VII клас;

- физика и астрономия, биология и здравно образование и химия и опазване на околната среда – за цялата страна – за VII и за IX клас.

IV. Организация и провеждане на различни видове изпити на национално ниво, съгласувано с МОН и Регионалните управления на образованието (РУО).

Във връзка с организацията на държавните зрелостни изпити ЦОПУО изпълнява ангажиментите си според Наредба № 3 от 17 май 2004 г. за организацията и провеждането на ДЗИ. За учебна 2020/2021 година бяха съставени 28 комисии за засекретяване и разсекретяване на изпитните работи. ЦОПУО проведе процедура по ЗОП за Изграждане, внедряване и поддръжка на Единна информационна система за изпити и прием за обслужване на дейностите по организацията и провеждането на държавните зрелостни изпити на национално, регионално и училищно ниво. ЦОПУО подготвя и изпраща до всяко РУО окончателните протоколи с изпитните резултати и участва в сверяването и отстраняването на неточности в крайните резултати.

V. Изпити за установяване степента на владее на български език при придобиване на българско гражданство по натурализация и владее на български език и професионалната терминология на български език от чужденците за упражняване на медицинска професия в Република България.

Изпитът за придобиване на българско гражданство се провежда всеки месец, като през 2021 година броят на кандидатите е 650 души, като от тях удостоверения за владее са получили 501 кандидати (с изпит 337 и с документ за езикова подготовка от оторизирани институции 164). Тук се отбелязва покачване на кандидатите с около 55% от предната година. Изпитът за упражняване на медицинска професия се проведе четири пъти, като през 2021 г. се явиха 64 кандидати, успешно издържали са 28 души.

VI. Международни образователни изследвания

Центърът за оценяване в предучилищното и училищното образование е координатор на редица международни изследвания в областта на образованието. Всяко изследване е насочено към конкретна възраст на учениците, както и към област или предмет на оценяване, и има различна специфика.

Изследванията се реализират от международен консорциум, който е отговорен за разработването на надежден инструментариум и изпълнява строги процедури при неговото създаване. За всяко отделно изследване организациите, които участват в консорциума са различни и обикновено това са международно признати в областта на оценяването, статистиката и т.н. Освен когнитивни тестове в съответната област, всяко изследване е

придружено и от контекстуални въпросници за средата, които се попълват винаги от учениците и от директорите на училището. В някои изследвания има допълнителни въпросници, които се попълват от учители и/или родители. Събраната информация от въпросниците е изключително важен елемент при интерпретиране на резултатите от тестовите. Националните координатори както и ЦОПУО имат важната роля да изпълнят всички стандарти на съответното изследване, за да може да се гарантира обективност и коректност на данните. Всяко изследване има различна периодичност на провеждане. Важен елемент за всяко изследване е сравнимостта на данните между различните цикли и изработването на процедури, които да осигуряват валидността на изследването. Една от тези процедури е използването на група от едни и същи задачи във всеки следващ цикъл на даденото изследване.

Ето основите етапи от реализирането на дадено изследване и отговорните за това:

- разработване на рамката за оценяване – международен консорциум;
- разработване на тестови задачи и контекстуални въпросници за средата – международен консорциум;
- изготвяне на извадка за **пилотното изследване** – международен консорциум;
- провеждане на **пилотно изследване** с около 1500 ученици за държава, което цели да провери доколко са качествени тестовите задачи и контекстуалните въпросници и има ли необходимост от промяна или изключване на „неработещи“ задачи – национален координатор;
- изготвяне на извадка за **основното изследване** – международен консорциум;
- провеждане на **основното изследване** с извадка от около 4500-5000 ученици – национален координатор;
- оценяване на отговорите, въвеждане на данните, обработка на данните – националният координатор по строго описани правила за оценяване на тестовите задачи и процедури, разписани от международния консорциум;
- спазване на конфиденциалност по отношение на тестовите задачи и окончателните резултати до деня на публикуването на международния доклад – всички участващи държави;
- анализ на резултатите и публикуване на международен доклад година и половина след провеждане на основното изследване – международен консорциум;
- публикуване на национален доклад с резултатите за България или вторичен анализ – разработен от ЦОПУО.

1. Програма за оценяване на 15-годишните ученици (Programme for International Students Assessment, PISA).

Програмата за международно оценяване на учениците (PISA) е проект на Организацията за икономическо сътрудничество и развитие (ОИСР). Програмата оценява 15-годишните ученици, като основната ѝ цел е да определи доколко учениците в края на задължителното училищно образование са придобили познания и умения, които биха им позволили успешно да се конкурират на трудовия пазар и биха били основа за пълноценна лична и професионална реализация. PISA оценява постиженията на учениците в три познавателни области: функционална грамотност по четене, математика и природни науки. Ключов елемент в PISA е разбирането, че компетентностите, които младите хора формират в училището, се отразяват върху способността им да продължат обучението си и да се интегрират успешно в обществото. Изследването се провежда през три години, като последното трябваше да се проведе през 2021 г. с основен акцент върху математиката. Поради пандемията от Covid-19 то беше отложено за 2022 г.

Всички анализи на ЦОПУО за участието на България в PISA от 2006 година досега могат да бъдат намерени на www.copuo.bg.

2. Международното изследване на уменията по математика и природни науки (Trends in International Mathematics and Science Study) TIMSS

TIMSS е едно от най-мощните, авторитетни и задълбочени изследвания на постиженията на учениците по математика и природни науки в IV и в VIII клас. То се организира през периоди от 4 години. Изследването има широка международна представителност. България участва в изследването с ученици от IV клас.

Целта на TIMSS е да изследва националните програми, училищната и социална среда на учениците и техните постижения по математика и природни науки в участващите образователни системи. Тестовите за постижения са конструирани така, че да дават информация за степента на постигане на поставените цели в националните учебни програми, т.е. измерва се степента на усвояване на учебното съдържание, включено в националните учебни програми по математика и природни науки. Изследването обхваща както учениците, така и техните учители по математика и природни науки и директорите на училища. Чрез въпросници се проучват факторите, които влияят върху обучението по математика и природни науки.

През 2021 година започна подготовка за следващия цикъл от изследването, което ще се проведе през 2023 година.

3. Международно изследване на напредъка в четивната грамотност на учениците (Progress in International Reading Literacy Study) PIRLS

PIRLS е оценяване на четивната грамотност на учениците в IV клас, както и на факторите, свързани с нея, в съответствие с обща международна рамка. То се провежда през периоди от пет години. Първото изследване е осъществено през 2001 г.

Български ученици участват и в четирите проведени досега изследвания. Географският обхват на проекта позволява националните резултати и политики да се анализират в много по-широк международен контекст. От друга страна, големият брой държави, които участват в изследването, поощрява разкриването и популяризирането на добрите практики в образованието. Не на последно място, ритмичното провеждане на оценяването дава възможност да се проучат задълбочено промените, настъпили в подготовката на учениците през по-кратки или по-дълги периоди от време.

Както PISA, така и PIRLS 2021 беше отложено за 2022 г., но през 2021 година беше проведено пилотното изследване с 1250 ученици от 33 училища.

4. Международното изследване на гражданското образование (International Civic and Citizenship Education Study) ICCS

ICCS е изследване на познанията, уменията, ценностите и нагласите на учениците на възраст около 14 години (VIII клас в България) в областта на гражданското образование. Концепцията за проекта се основава на разбирането, че за да изпълни ролята си на гражданин младият човек трябва да притежава определени познания, умения, убеждения, ценности, както и мотивация за активно гражданско поведение. Всичко това не е даденост и следва да бъде цел на училищното образование.

През 2021 г. започна подготовка за третия етап на Международното изследване на гражданското образование, което се организира от Международната асоциация за оценяване на образователните постижения (International Association for the Evaluation of Educational Achievement, IEA) и в него участват ученици от 26 държави в Европа, Латинска Америка и Азия. Провеждането на същинското изследване ще бъде през настоящата 2022 година.

VII. Повишаване квалификацията на педагогически специалисти

В периода октомври – ноември бяха проведени 13 обучения с 304 учители, преподаващи математика, природни науки и БЕЛ на тема: преподаващи математика, природни науки и БЕЛ на тема: методи за оценяване в училище във връзка с функционалната грамотност, измервана в PISA – подбор и обработка на примерни тестови задачи за учебно пособие за обученията по НП „Квалификация“ за 2021 година. Лекторите бяха изявени учители от училища с математически профил. Основните цели на обученията бяха:

- Да се подобрят уменията на учителите за формиране и развиване на четивна,

математическа и природонаучна грамотност на учениците, както и за създаване и използване на адекватен инструментариум за нейното оценяване.

Обученията приключиха с присъждането на 1 квалификационен кредит на всеки обучен.

VIII. Дейности по управление на публична държавна собственост и административни услуги

На ЦОПУО е предоставено стопанисването и управлението на административна сграда на бул. „Цариградско шосе“ 125, блок 5, в която се помещават структури и дирекции на МОН, и три агенции към Министерски съвет – Изпълнителна агенция „ОПНОИР“, Национална агенция за оценяване и акредитация и Национална агенция за професионално обучение и образование. ЦОПУО отговаря за провеждане на процедури за ремонт, поддържане на тревните площи около блока, целогодишна поддръжка на осветителна, електро и ВиК инсталации на сградата, поддръжка на отоплителната инсталация на сградата през отоплителния сезон, поддържане на системата за достъп до сградата.